

חוב חן חלמיש

חנוכה - תורה שבעל פה וגבורה כלל

הקדמה

- א. בשבייל התורה ובשביל ישראל
- ב. תוכן ותבונה
- ג. תוכנת תורה שבעל פה
- ד. תוכנת תורה שבעל פה - מידות טובות
- ה. תוכנת תורה שבעל פה - גילוי החיים כולם
- ו. מלחמות ישראל - כוח תורה שבעל פה
- ז. אוטotypיה של תורה שבעל פה
- ח. בית דין של חשמונאי - כוח המלחמה וכוח חיזוקו התורה
- ט. נס חנוכה - נס כפול
- י. "זהיכן ציווננו?"
- יא. בימים דהם כן בזמן הזה

הקדמה

ימים טובים רבים נזכרו במגילת תענית, אך רק שנים מהם "שדרדו" לדורות - פורים וחנוכה¹. חנוכה מיוחד בכך שהוא כולל יצירה של תורה שבעל פה (שהרי פורים כלל בכתב הקודש). علينا להבין במה היה כוחו של בית דין בבית חשמונאי יפה לחדר חג לדורות, והאם קשר הדבר לתוכנו של חנוכה גוף - ניצחון המכבים על היוונים. נעמוד תחילה על עניינה של תורה שבעל פה.

1. בטהר מגילת תענית - ירושלמי תענית ב, יב; ירושלמי מגילה א, ה; ירושלמי נורדים ח, א; ראש השנה יח ע"ב. על חנוכה נאמר בוגמי בראש השנה שם: "ותיבטול איזה, ותיבטל מצותה; אלא אמר ר' יוסף: שאני חנוכה דמפרטם ניסא".

שהוא תכלית ושלימות הבריאה שבו יושלם הכל ובא בסוף, וזה ישראל. ובסביל לכך היה דבר בישראל שלא היה בכלל האומות, כי לא תמצא אומה באחרוננה כמו ישראל, מורה על שישראל הם משלימים כל העולם. ולפיכך אמרו חכמים: "אתם קרוים אדים", שהרי ישראל דומים אל האדם, שכן בעלי חיים נבראו בראשונה והאדם באחרונה, לומר שהאדם משלים הכל, וכן כל האומות נבראו ראשונה וישראל באחרונה, ודברים נסתרים הם ונפלאים מאד.

המהר"ל עומד על כך שיש מודל מסוים אותו מקימים התורה וישראל ביחס לבריאת העולם, ועל כן שניהם בלבד נזכרים בפיורשו של רשי". ניטיב להעניק בדברי המהרי"ל ודוקא דרך ביאור המשל שנותן הוא למכנה זה: נצייר במחשבתנו חקלאי המבקש לטעת מטע תפוחים. ניתן לדבר על שני שלבים בדרך למצווה של בקשה זו: שלב א – מחשבתו של החקלאי הרואה בעין רוחו מטע עזى תפוח עמוס בתפוחים בשלים. שלב ב – הוא שלב הביצוע, בו החקלאי מביא שתילים של עזى תפוח ונוטע אותם. שני השלבים הללו נקראים גם יחד בשם "ראשית". אילולא העיזור המחשבתי הדאשוני, החקלאי לא היה יודע מה לטעת בקרען, ואדרבה, כל מה שהוא עושה – נתיעעה, השקייה, דישון וכו' – נובע מכוחו של ציור ראשוני הזה. אכן כך שורד המשורר האלקי, ר' שלמה הלוי אלקבץ: "סוף מעשה במחשבה תחילת". כל מה שאנו מוצאים בסוף המעשה – שלב הביצוע – אנו מגלים כי הוא זה שהוא מונח בתחילת המחשבה. אמנם, בפועל, הנתיעעה דוקא הינה בשלב המעשי הדאשון שבעקבותיו הכל גדול ובאידי מימושו המלא של החלום החקלאי. האילן גונו גדול מכוח שורשיו אך מה שימושו אותו לדבר הוא הפרי הגנוו בו, כשהתהלך הנידול כלו נועד להוציאו. כך נוהג הדבר אף כשהאנו באים לוון על עניינו של עולםנו. מחשבתו של ישראל קדמה לעולם משומש שלעולם יש תכלית, ותכלית זו היא פרי של המזיאות כולה. ישראל השרויים על אדמתם, וחיים חיים לאומיים קדושים בארץ הארץ האלוקית.³ (במונח רחב יותר, חיים ישראלים שלימים ממשים את התאווה האלוהית שתיה לו דירה בתהומות). מחשבתו של ישראל, אפוא, היא ראשיתה של דבריאת. התורה היא "כלי אומנות

א. בשビル התורה ובשבעיל ישראל

הטוד (אורח חיים ס"י קלט) בפיורשו לברכות התורה מבאר כי לשון הברכה "ויה"⁴ עולם נטע בתוכנו, מכוonta כנגד תורה שבעל פה. כלומר תורה שבעל פה היא חי עולם שה נטע בהזעם עם ישראל. מהו פשר הביטוי "חי עולם", מלפני ידיעות אשר נמסרות ומתבררות מדור לדור? כמו בן מהי לשון נתיעעה זו, המזוכירה לנו לשון הכתוב: "דברי חכמים כדרבנות וכמשמות נתועים...?" (קהלת יב, יא).

נῆמה לעמוד על ביאור הדברים מתוך דבריו של המהר"ל בספריו גור אריה (בראשית א, א). המהר"ל מתייחס לזרותה חז"ל על המילה הראשונה בתורה, ודרשה המזעיה את מילת "בראשית" ממידה המן אל מימד המשמעות: "בשבעיל התורה שנקרה בראשית, ובשבעיל ישראל שנקרה ראשית" (תנחותה בראשית ס"ג; מובא ברש"י בראשית א, א²). אמנם חז"ל מצינים עוד שנקרה ראשית, ואשר עליהם נאמר כי בשビル נברא העולם ואילו רשי"י מביא דוקא את אלו השניים. המהר"ל, במפרשו של רשי", מבادر מדוע רשי"י כתוב כך:

אמנם, עיקר סוד זה מה שנברא בשビル התורה הוא, כי ראשית כל הבריאה היא התורה שהיתה נבראה קודם קודם לנבראה העולם אלףים, ואין דבר נברא באחרונה רק ישראל שהרי לא הייתה אומה אחרונה לישראל, כי אדם ומואב נעשו לאומות קודם לישראל וישראל זה בשביבה שה תורה היא ראשית הכל, כמו האילן שהוא נתיעע, אין גודל דק בשביב העיקר שהוא נברא הכל. כמו תכלית גידול שלו להוציא פירות, ובשבעיל ראשיתו ובשבעיל תכלית זה גידול וצמיחה, שאם אין פרי שיצא בסוף, לא היה גידול, וזה הוא שגורם גידול שלו. וכן ישראל שיצא באחרון מן כל הנבראים, והם שלימותם של העולמות, וכאשר יצאו ישראל אז הייתה שלימותם כל עולם, והוא עמדת הבריאה כי כבר הגיע התכלית והשלמות. לפיכך בשビル התורה נברא שהוא ראשית וההתחלת, ובשבעיל ישראל שם תכלית הכל, ובשבעיל כך נקרא גיב' ישראל ראשית כי התכלית הוא ראשית המחשבה. וכלל הדבר זה, שהעולם נברא בשビル דבר שהוא ראשית וההתחלת לכל הבריאת כmo התורה שהיא התחלת, כי מן התחלת נמשך הכל, וכן בשビル הדבר

3. עיין למשל במספר מקומות בכתביו הראייה קוק: אורות עמ' קה, קלג: עקיב' העאן עם' קמה-טאגורות הראייה ד, אנרגת אלקלב.

4. תנחותה נשא ב"ד.

תורה שבעל פה". מוחשבתו של ישראל תזוזה מעתה עם חכונת תורה שבעל פה (=ח' עולם). לאור מה שלמדנו נבואר את דבריו של הראייה קוק באורות התורה א, ב⁶:

תורה שבעל פה מונחת בעצם אופיה של האומה⁷, שמצויה את ברقتה ע"י הנילוי השמיימי של תורה שבכתב. בהזגלותה נוכחה היא תורה שבע"פ מהתורה שבכתב, כי הרי הגורם והראשי למצוין את נתיבתה היא התורה שבכתב – היחס העליון של האומה עם האלוזות העליונות, עם המגמה של המגמות, עם הנעה וההוו שבעולם וממעלה של כל כלותם. אבל בעוריה הפנימית הלא התורה ניתנה לישראל בשבייל סגולות הפנימית העליונה, הרי גרמה טנולה אלהית גנווה זו להופעת תורה מן השמים עליהם, וממצוין עליונה תורה שבע"פ בשורשה מחדש תורה שבכתב, "חביבין ובררי סופרים יותר מדברי תורה"⁸.

תורה שבעל פה אינה אוסף פרטיה ההלכות של עם ישראל, אלא היכולת (=תוכנה, בישرون) הלאומית לחודש פרטיה הלכות ודריכי חיים⁹. כישראל לומדים את התורה שבכתב, מתקימת למשמעות פגישה בין דבר ה' לבין התוכנה היישראלית הנטוועה בהם, ופגישה זו מולידה ודרכי חיים והופעות קודש. לכן, בנגלה, גבואה היא התורה שבכתב מן התורה שבעל פה¹⁰, משום שבפועל התורה שבכתב הינה שלימות

6. ע"ע באורות התורה ג, ט, וכן יא, אין אודות ישראל ג, י, וכן ז, יא.

7. על הפסוק: "ויאמר ה' אל משה עלה אל ההרתו וזה שם ואנתה לך את להוחות האבן והTORAH והמצויה אשר כתבת לחרוטם" (שמות כד, יב) כותב המשך חכמתה "הכוננה על אשר כתוב ה' בנשות כל ישראל לכל אחד קבל חלקו מסני, והוא כתוב על זה ליבם חרותה במקודש נשמותיהם. כל מה שתלמיד ותיק עתידי לחרוש – זה גמורא". כמו כן כתוב ר' ברוך פס"בבו, בספר בוצינא ונגרוא, דף ב ע"א: "זיהקל משה את כל עדת בני ישראל ויאמר אליהם אלה הורבים אשר צוה ר' – כי יש ט' רבאו אותן ל תורה ויש ט' רבאו נפשות ישראל, וכל אחד משישראל נפשו אחזה באורת אהת בתורה, ובכללותיהם הם שלימות התורה. וזה ויקהל משה את כל עדת בני ישראל, והוא ט' רבאו נפשות ביתו, ויאמר אליהם אלה הדברים אשר צוה ר' – פ"י בלאות נפשות ישראל הוא הדבר אשר צוה ר' שמה בעצם הוא שלימות התורה".

8. שיד השירים דבה פרשה א, ב.

9. ערך כי כך שברגניות הורחות המיזוחת של האומה נקרא אודם על שם ספרו. ר' יצחק, חז"ק, הילכה בענייני מציאות: "ואם עשוין כמנדלין – חייב לחייב" (בבא מציעא כה ע"א), והוא נקרא על שם חירותה זה בשם ר' יצחק מנדראות עיין בספרו של הרב ראנן מרגליות "לחקור השמות והכינויים בתלמוד".

10. למשל, חמוץ דין דאוריתנא מדין דרבנן.

של הקב"ה" (בראשית רבה א, א), היא כמו: "דפרטאות ופנקסות" (שם) שיש לו לקב"ה בבנוו לברוא את עולם, עולם בו תחמש המחשבה הראשיתית. הקב"ה יביט בתורה ויברא את העולם (שם), משומ שבה גנוו כל מה שעוד צריך להתגנות, ועל העולם שייברא מכוחה להוביל את חיים של ישראל על פי האידיאה האלוהית. במובן זה ברורה יותר הנדרתו של מההדר' את התורה כ"סדר העולם"⁵.

על דבריו של מההדר', ארבעה שלבים בבריאתו ובקיומו של עולם: מחשבתם של ישראל, תורה, (בריאה), מתן תורה, חיים של ישראל.

ב. תוכן ותוכנה

אחר ואין תוכן ללא תוכנה, ככלומר אין יכולת בחומר לקבל תוכן כלשהו לא התבוננה המוכננה בעצמותו על מנת לקבלו, مثل הocus היכולת לקבל אל קרביה מושם שיש בה הבונת הקיבולות, וחומר דמוליך חשמל היכול להה משום שיש בו הבונת המוליכות, אך אין הקודש יכול להתקבל בעולם אלא על ידי מי שתבוננה הקודש טבועה בחיי. הבונת הקודש טבועה בעם ישראל, בארץ ישראל, בשבטה, באותיות הקודש (מהם מורכבים שמות וכינויו ה') ובחר הבית. אלו חמשת ערבי הקודש עליהם מרבר ספר הכוורי בכל מהלך ודבריו. הבונת הקודש של ישראל נקראת לפי דברנית "חי עולם". ככלומר, יבולותם של ישראל להיות בפועל על פי הקודש הטבוע בהם עוד מכוחה של מחשבתו של ישראל שקדמה לעולם, קרויה "חי עולם" – מים בomid הנעה. הקב"ה נוטע בישראל תוכנה זו הנקרת "תוכנת חי עולם" לשם קבלת תוכן הקודש והופעתו בחו"י האומה ההיסטוריתם. עתה ברור עניינה של הנטעעה (החוות אף במשל של מההדר'), הנטעעה היא הטעעת התבוננה בחיהם של ישראל.

ג. חכונת תורה שבעל פה

הטור מוזהה את תוכנת חי עולם זו עם התורה שבעל פה, זאת משום שהיכولات להתבונן בתורה שבכתב ולגנות מתוכה ודריכי חיים שכולים קודש – פרטיה תורה שבעל פה – באה מכוחה של תוכנת חי עולם, שעתה נוכל כבד לבנותה: "תוכנת

5. נתיב התורה פרק א. הנדרה זו חוזרת פעמים רבים הן בעתיב התורה הן בדורש על התורה והן בתרבות ישראל.

ה. תוכנת תורה שבעל פה – מידות טובות

תוכנת תורה שבעל פה כוללת את כל מה שנדרש ממי שעליו לחיות חיים של קדושה ומוטר הקודש בעולם זהה ממש, אשר על כן מגדיר השפט אמת (פורים תרל"ח) את התורה שבעל פה באופן הבא:

ועניין תורה שבעל פה הוא באמת כלות המידות הטובות שנטבעו בלבבות בני ישראל בנפשותיהם, שהיא נמשכת משורש דיביקות בני ישראל למעלה.

המידות הטובות שנטבעו בלבבות בני ישראל הן אותן כוחות נפש, הכלים איתם ניגש כל לומד אל התורה ומכוח זה הוא החזק ממנה חידושי חיים. האם לא כך אמרו חז"ל (ירושלמי קידושין ד ע"א) על עת עמירותם של ישראל בתחום היה: שלש מתחנות טובות נתן הקב"ה לישראל על הדר סיני, ואלו הן: ב'ישנים רחמניס וגומלי חסדים. ביישנים מנין? שנאמר: בעבר תהיה יראתו על פניכם לבلت תחתאו, וזה סימן לביישן שאינו חוטא, וכל מי שאין לו בושת פנים בידוע שלא עמדו אבותיו על הדר סיני?

מי שאין לו תוכנות הללו אין יכול ואף אין רשות לעסוק בתורה מפני שהוא יוציא ממנו גילויים הרשניים (האם לא כך אידע בשמהנים למדיו את פסוקו של היחוד האלוהי "שמע ישראל כי אלהינו הוא אחד", ומצאו בו את פידוד המשולש?).

ה. תוכנת תורה שבעל פה – גילויו החיים כולם

אולם עליינו להעמיק עוד יותר. אם דיברנו על תורה שבעל פה בתחום החיים של ישראל, הרי שלא הלימוד ונילוי פרטיה התורה בלבד מבטאים את תוכנת התורה שבעל פה, אלא החיים הישראלית

במלוא ממשותם מהווים גילויים חיים של תוכנותם של ישראל. עובדות החיים הישראליים, המוצאת את דרך לימודם על פי מה שטבעו באופייה של אומה זו, מהויה גם היא ביטוי לתוכנת החיים של ישראל. ככל שהחיים של ישראל ממשיים יותר, ככל שהכלים הללו ישראל בנויים בראו, גדול כוחם של ישראל וגדרה יכולות הרוחנית להוציא לפועל את תוכנת התורה שבעל פה שבהם. כך כתוב הרא"ה קוק, אורות התורה א, ב:

ኒקת תורה שבעל פה היא בנינויו מן השמים ובגளוי מהארץ, וצריכה ארץ ישראל להיות בנויה וכל ישראל ישבים עליה מסודרים בכל

אלוהית – דבר זה שהופיע עליינו מן השמים, שرك באמצעותו אנו יכולים להנבי מתוכנו את אותם דרכי חיים של תורה שבעל פ. אמן בעומק, בנסתר, מתברר בכך כי כל עניינה של תורה שבכתב הוא לעוזר לישראל להוציא לפועל את תוכנותם, וזה עיקר המבוקש האלקי בעולם – כפי שהיה הדבר מצור כביבל במחשבתנו של ישראל שקדמה לעולם. והוא עומק דבריו חז"ל על הפסוק: "כִּי עַל פֵּי הָדֹבְרִים הָאֱלֹהִים כָּרְתִּי אֶתְךָ בָּרִית וְאֶת יִשְׂרָאֵל" (שמות לד, בז) – "לא כרת הקב"ה ברית עם ישראל אלא בשבייל בדברים שבעל פה" (גיטין ס ע"א). עיקר עניינה של הברית – מתן תורה שבכתב – הוא הוצאה לפועל של תוכנות ישראל. דברים הוציאים בעניין זה כתוב הכהן הגדול ר' צדוק מלובלין (עדקה הצדיק אות קלז):

...דאצל בני אדם ספר תורה חשוב כי כך הוא מעז בני אדם אהבת תורה שרייך להקדמים להכנים בלב, אך מעז הש"י, ראשית התבאותה היינו הפרי והtabואה שרצה להכנים בזרע העולם הם נפשות ישראל והם כוללים כל התורה כולה רק שאצלם הוא סתום והتورה הוא פידוש על זה וכן מי שהגיע לשילימות אהבת ישראל קורמת שם העיר ושורש התורה ואחר כך הוא תורה לפרש ולהבין המעמיקים הגנויזים בכל נפש פרטיא בישראל¹¹.

על פי זה מתברר מהוים בז' אליה הנביא לבן אותו אדם שיש בו מקרה אך אין בו ממשנה (כלומר, יש בו העדיצה תורה שהוא דבר ה' אך אין מכך את יסוד תוכנותם של ישראל הבאה לידי ביטוי בחידושים תורה שבעל פה): "אמור לך, רבינו זרכיס יש לבלבב, ואני אודכן אהבה גנולה, תורה ישראל, אבל אני יודע אי זה מהן קודם, אמרתי לך, דרכן של בני אדם שאומרים, תורה קדומה לכל, שנאמר כי קניי ראשית דרכו, אבל היתי אומר, ישראל קוזחים קודמוני, שנאמר קדש ישראל לה' ראשית התבאות, משל מלך בשיר ודום, שהי לו אשה ובנים בתוך ביתו, וכותב את האינרת, אילמלי אשתו ובנוי של מלך שעשן לו רצונו בתוך ביתו לא תורה האינרת, ביד שלית, קדש ישראל לה', ואומר הה' קניי בראשית דרכו מודה אחת, בישראל מהן מרחוק ה' נראה לי וגוני" (תנ"ד ר' רבבה פרשה ט"). החידוש של אליה הנביא – מנה אמר מרוחק ה' נראה לי וגוני" (תנ"ד ר' רבבה פרשה ט"). החידוש של אליה הנביא – מנה כוונתיהם של ישראל וمبرר בו קדושותם הטבעית – הוא כי למורת מה שנראה בגלוי כי התורה קודמת לישראל (וכך אכן הקודמים אותו אדם בשאלתו את התורה לישראל הר' שפנימיות הדברים ישראל קודשים קודמים, משום שהם בני ביתו של המלך, וכל עניינה של תורה היא האגרת אליהם, אל חיים).

כאשר העם נתוע בארציו, וכל כוחות החיים שלו מטודרים בסדר הרואיו לו, אז יכולה תכונת החיים שלו להשתנות במלוא עצמתה. ביטוי לכך מצאנו בדורשת חז"ל בוגם ב מגילה יב ע"א:

ויאמר המלך לחכמים, מאן חכמים – רבנן, ידע העתים – שיזען לעבר שנים ולקבוע חדשים. אמר להן: דינוה לוי – אמרו: היב נעבד? נימא ליה: שבקה ליה: קטלה – למחור פסיק ליה חמדיה ובעי לה מין. נימא ליה: שבקה – קא מזוללה במלכותא. אמרו לה: מיום שחורב בית המקדש ונגינו מארצנו ניטלה עזה ממנה, ואין אנו יודען לדון דין נפשות.

חכמי הסנהדרין, "הם עיקר תורה שבעל פה"¹⁶, המצויים בעת זו בגלות פרס ומדרי נמצאים במלכוות: אם יאמרו לאחשורוש שיזען להורג את ושתי, שמא למחור יתפכה מיינו ויבקש את ושתי מידם... ואם יעצז לאחשורוש שלא לעשות עמה דבר, שמא יאמר להם כי הם מזוללים במלכוות. התשובה לאחשורוש נראית לבוארה בסוג של התחמקות ויפלומטיה מהבעיה שם נתונים בה. אמן עין מדויק מלמראני כי חכמים, כתמיד, לא אמרו אלא את האמת המוחלטת. "מיום שחורב בית מקדשנו ונגינו מארצנו, ניטלה עזה ממנה ואין אנו יודעים לדון דין נפשות". אילו חכמים ידעו כי משעה שחורב הבית וגלי מארצם אינם יכולים לדון דין נפשות, מרוע לא אמרו לאחשורוש את זאת כבר בתקילה, מרוע ניסו הם להשוב השבונות מלכתחילה? אלא שחכמים חווים וזה עתה את ממשות העובדה כי ניטלה מהם עזה ומבניים אל נכוון שאבן אבד מהם כוח העזה, שהוא כוחם המיחוד של הסנהדרין – "בעל עזה וגבורה"¹⁷. עזה, לעומת מחשבה, על פי הנגר"א (פירוש למשלי ט, כא), היא: "מה שמייעץ לחבירו או מה שיעירך הוא בלבבו, ומהשבה הוא מה שהאדם עשו מושב". באשר אדם נתון בתחום מעגל אישיותו הפנימי, בלי הפתיחות לזרת או לה, הוא חשוב מחשבות, ואכן "רבות מחשבות בלב איש", אמן כאשר אדם פתוח לוולה ואף ליבו פתוח לממה שה' יערוך בלבבו, או מתקיימת בו עצת ה. עזה יש בה אף יותר מן החכמה, היא ש"יכת, אם אפשר לומר, לחכמת החיים, על

16. לשון חרומב"ס בהלכות מרבים פ"א ה"א: "בית דין הגובל שבירושלים הם עיקר תורה שבעל פה, והם עמודי ההוראה ומהם חוק ומשפט יצוא לכל ישראל, ועליתן הבטיחה תורה שנאמר על גנטשית, וזה היא בגין ספק באה מאוצר הגוארה והעלינה שהזהלה להיוון מופעת על נשמת הכנסת ישראיין". אגב, על האור של חנוכה אמר בעל הבני יששכר (מאמרי חדש בסילוי בטבת) כי הוא מבהיר האור הגנתה.

17. עין תומ' ראנש המובא لكمן.

סדריהם, מקדש ומלכות, כהונה ונבואה, שופטים ושוטרים וכל תכסייסיהם, או חיה היא תורה שבעל פה בכל זיו תפארתה, פורחת ומעליה נעה¹⁸ ומחכברת לתורה שבכתב בכל שעוד קומתה. בגולות נפרדו התאומים, נתעללה תורה שבכתב למשמי קדשה, וירדה תורה שבעל פ' בעומק תחתית¹⁹, ומ"מ היא מתקבלת ניקה השאית מאור תורה שבכתב מספיה העבר, המספק להעמידה בחיים מצומצמים. והיא יורדת ונופלת בכל יום ויום עד אשר יפוח החיים ואור החיים יבוא מאוצר גאות עולם²⁰, ושישראל יעשה חיל, ינצח על ארץ ויגשג בכל הדור סדריו. אז תחל תורה שבעל פה לצמח עמוק שרשיה, תעלה מעלה מעלה, ואור תורה שבכתב יזריח עליה קרני אורה מחדש, חורשים לבקרים. והודורים יתאחדו בנווה אפריאנס, ואור נשמת אל חי העולם המתגלה בתחית ישראל ובבירות קרנו, יאיר באור שבעת הימים של אור החמה ואור הלבנה גם יהוד, והיה אודם ישר חורד ומושך מוה לזו²¹, ועונה את הארץ ואת העם בכל יפעת חיים. "ויהיה אור הלבנה באור החמה, ואור החמה יהיה שבעת ימים" כאור שבעת הימים, ביום חベש ד' את שבר עמו ומחץ מכתו ירפא" (ישעיהו ל, כו).

12. על בסיס האמותו "ויהי כפרחת עליה נעה" (בראשית מ, י). הראיה קוק נוקט בדימויים חמוץים את ענייני הנטיעת ודליל.

13. מפורנס הדא תיאוזו של ר' שלמה אלקבץ את ליל' שביעות בבית מדרש של ר' יוסף קארו במכתבו והובא בשל"ה הארוך מסכת שביעות אותו, ש, סמ' מדברת המשנה מפני של מרכז והיא טוענת: "זה כמה שנים נפלת עשרה ראשי ואין מנהם לי, ואני מושלכת בעפר חובקת אשפותו... ועלול לארץ ישראל כי לא כל העיתים שות ואין מעוז להוציא ברב או במעת...".

14. בתורה שלמה, על הפס' "ויאמר אלהים יהי אוד" (אות שנות), מביא מספר הבהיר זה: "ויאיד ייחנן שני אורים גודלים היו, שנאמר ויהי אוד, ועל שניהם נאמר כי לך טוב. ורק הקב"ה האחד ונגנו לעציקים לעתיך לבא, והיינו דכתיב מה רב טובך אשר צפנת לישראל, מלמד שהאור הראשון גנו אין כל בריה יכול להסתכל בה, שנאמר וירא אלהים את כל אשר עשה, והוא טוב וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאד – ראה הקב"ה את כל אשר עשה, והוא טוב מוחיר בהיד, ולכך מאות טוב, וכללו בו ל"ב נתיבות החכמה, וננתנו לעולם הזה. והיינו דכתיב כי לקח טוב נתתי לכם הוי אומר זו אוצרה של תורה שבעל פה".anganot הרואה אגרת אם מופיע ביטוי זהה: "ועד הארץ הגוארה, אין הרעיון סובב על העמודר והמעשי, כי אם על החומרה גנטשית, וזה היא בגין ספק באה מאוצר הגוארה והעלינה שהזהלה להיוון מופעת על נשמת הכנסת ישראיין". אגב, על האור של חנוכה אמר בעל הבני יששכר (מאמרי חדש בסילוי בטבת) כי הוא מבהיר האור הגנתה.

15. "מהה" – תורה שבכתב (לשון זכר, משפייע), "לו" – תורה שבעל פה (לשון נקבה, מקבל).

ג. authorities של תורה שבעל פה

עתה נבקש להעמק עוד קצת לפניים עמוק. תורה שבעל פה מיסודה על כוח הדיבור, עיקר כל אלוהים של האדם, "אתם קרוים אדים"¹⁹, בא לידי ביטוי בדיבורו של תורה שבעל פה. הן "על פה" והן "בכתב" נסוב סביב עניין של authorities. מהן authorities אלו? לא נוכל להרחיב את הדירעה במסגרת זו, אך נעלה מעט ממה שנדרש לשם הבנת מהותו של חgan.

authorities הינן כלים המבאים לידי גילוי את רצון ה' ואת חכמו לעולם (אות מלשון יואתירה מרבתת קודש)²⁰, במשמעותו: בא). authorities שמהן הורכבו שורה מאמרות שבchan נברא העולם, הן עומדות בבסיס קיומו של העולם בכל רגע ורגע, ועל שום כך נאמר "לעולם ה' בדרך ניצב בשמי"²¹, כלומר בדרך אשר אמרת "יהי אור" קיים גם כתעת בשמי ומהווה את האור, וכן על זה הדרך בכל הבריאה כולה²², היא פעיל בבריאה בכל שעה²³, לאותות אלוקים אלו יש ביטויים רבים (כשם שלמנגינה יכולות להיות ביטויים שונים: שידרה בפה, תווים כתובים, רישום בהתאם מגנטים בקהלת, רישום באותות לייזר בתקליטור, רישום בקובץ במחשב), authorities קיימות בביטויים של העולם (וזה אחד ההיבטים של פרק שירה ואכמ"ל), authorities כתובות בתורה שבכתב, authorities ממלאות כל נשמה ישראלית – תוכנת תורה שבעל פה, ואرض ישראל מלאה authorities גם היא:

עיקר הקדושה והחיות של כל העולם, שם הדיבורים והAuthorities שנבראו בהם כל העולמות, כמו ש בדבר ה' שמי נעשו וגנו, הוא בארץ ישראל הקדושה, כי ממש הושתת העולם וה"תיו" הוא סיום האלפא ביתא ושודשו ובית קובל לבן הא"ב, ולכן אצל גבולין של א"י כתוב:

19. יבמות טא ע"א.

20. דברים לג, ב, וישעיו כא, יב.

21. תהילים קיט, פט.

22. לעין ניתנת בה דרשמה חילkit ביותר: שער היהוד והאמונה לבעל התניא, פרקים ראשונים: תורה אויר' ודושן חונכה "נרכ חונכה משMAIL" (ועיין בהרՃבה על ודושן זה בספר 'חסידות מבוארת', מועדים, כרך א), ליקוטי מוחרין תורה ד אות ט, authorities התורה פרק ה.

23. גם בעית שאודם מישראל לזרם תורה, וכל לזרם הוא תורה שבעל פה, הקב"ה פעיל בלימודו ומלהמתה "ולא עוד אלא כי גם באותו העת שהאדם עוסק בתורה למטה, כל תבה שמוציא מפי, הן הדברים יוצאים כביכול גם מפי יתברך באותן העת ממש".

בן נדרשים חיים שלווים ומלאים לשם מיצוי היכולת לתת עזה ברמה הבינלאומית. את זה בדיק חשים חכמים כי אבד מהם.

ג. מלחמות ישראל – כוח תורה שבעל פה

תוכנית תורה שבעל פה שלא בביטחון התורני המוצמע בלבד, באה לידי ביטוי אף במדרש הבא:

אמר רב יהודה אמר רבי: בשעה שנפטר משה רבינו לנו עדן, אמר לו ליהושע: שאל ממי כל ספיקות שיש לך? אמר לו: רב, כלום הנחתיך שעיה אחת והלבתי למקום אחר? לא כך כתבת بي ומשרתו יהושע בן נון נעד לא ימש מזוק האהלה? מיד תששacho של יהושע, ונשתכחו ממנו שלוש מאות הלכות, ונולדו לו שבע מאות ספיקות, ועמדו כל ישראל להרנן. אמר לו הקב"ה: לומר לך אי אפשר, לך וטורין במלחמה, שנאמר ויהי אחד מות משה עבד ה' ויאמר ה' וגנו. במתניתין תנא: אלף ושבע מאות קלין וחמורין, וגוזירות שוות, ודקדוקי סופרים נשתחחו בימי אבל של משה. אמר רבי אהיה: אעפ"כ החזירין עתניאל בן קנו מזוק פלפולן, שנאמר וילכדה עתניאל בן קנו אחיך לבב.

ברגע בו מופיעה איזו פניה מירוחית קלה שbekolot בהנהגת האומה, משפייע הדבר באופן ישיר על כוחה של האומה ואחיזתה בתורה שבעל פה – "ונשתכחו ממנו שלוש מאות הלכות...". ישראל חשים כי החיים הולכים ונחזרים מהם, על כן "עמדו כל ישראל להרנו". הפרטון האלוקי למצוות זה הוא טרודה במלחמה. מלחמה זו היא מלחמת כיבושה של ארץ ישראל, מלחמה שהולכת ובונה את ממשות החיים היישראליים בארץ חייהם, וככל שיורח בכוחה של האומה בארץ חייה, ישיב לה הדבר את כוח תורה שבעל פה שאבד ממנה. על כן, בשעתניאל בן קנו למכד את קריית ספר (שם המורה לנו על תוכנה של נקודת חיים זו שבארץ חיינו), הוא מחזיר לאומה את כוחותיה, ובכך נכרת האומה בכל הנשכחות. המדרש מגלת לנו את הזוזות בין פלפוליה של תורה שבעל פה ובין כיבושה של הארץ¹⁸.

18. עיין במאמרו של הרבי יעקב לבנון בחוברת לזכרו של אל"ם דוד וינברג הי"ד, חוברת שנייה עמ' 20-17.

אותיות הקודש כתובים גם שמותיהם של אבות האומה²⁷, אלו שתכונתם של ישראל כבר התבדרה עצם בעוראה שורשית והיו מקימים אפילו גזירות דרבנן²⁸, וכן "שבטי ישורון" – שם המבטא את יסוד תכונת הישרות של ישראל העומדת בבסיס המשפט. הכהן הוא האחורי על הוראת התורה והמשפט²⁹ על כן הוא נושא עליו את חיקת משפט האורים והთומים, ועל לבו לברת התרבות ודרך של האומה יכולה עת שואלה היא בה, באיזו דרך לעוז.

הראיה קוק (אורות ארץ ישראל³⁰) קשור בורבוי הבאים את כל מה שעשכנו בו עד כה, נלמד את דבריו ומהם נשוב לעניינינו:

מלאה היא הנשמה אותיות מלאות אור חיים³¹, מלאות דעה ורצון, מלאות רוח הבטה³² ומעיאות מלאה. מוחר האותיות החיים הללו מתמלאות זו³³ חיים כל יתר הדרגות אשר לבניין החיים, אשר לכל שדרות הרענן, הדעה והפעול, לדוח ונשמה בכל ערבייהם. כשהנוגשים למצוחה, המוצה היא תמיד מלאה זו חיים של כל עולם, מלאה היא כל מעזה אותיות גדולות ונפלאות, מכל תריג' מצוות התלויות בכל מעוז³⁴, מכל חי הקיימים שבסוד האמונה³⁵. זו אור אליהם חיים, אור חי העולמים, חי בכל נעם

"וחותאויהם לכם", הכל הוא לשון "תו", כי שם עיקר כל הדברים והאותיות של כל העולם, ובכן מכל הנביאים לא ניבאו אלא בא"י, כי שם הדיבור הקדוש הנזכר פ' ה³⁶.

ארץ ישראל היא ארץ תורה שבעל פה³⁷, אשר על בן גבולותיה מלאים מאות "תו", היא סיום הארץ, היא המקום בו יתגלו ח"י הנשומות היישראליות מלאות האותיות. את האותיות מעאננו במקום נוטף, המחויר אותן למחות חייהם של ישראל. המשפט האלוהי, קרי רצון ה', להנהי את עולמו על פי דעתו וחבמת הקודש, וזה המביא לידי ביטוי בולט את עניין של אותיות הח"י היישראליות החפות לגלות את הקודש במעיאות החיים, ולסדר את סדר חייהם על פי דבר ה'. המשפט מופיע הן בח"י הפרט והן בח"י העיבוד, על בן שיא כוחם של ישראל בא לידי ביטוי במשיח אשר "שפוטת תבל בעדק ולאומים במישרים"³⁸. הכהן הגדול נושא עליו את חושן המשפט, בו חוקים שמותיהם של שבטי ישראל, אך כדי להשלים את חיקת כל

²⁴. ספר דברות שלמה, מובא בספר עגוצי אורות על הפסיקת חטופה מספ"ר אורות.

²⁵. עיין מעוני הישועה לנרג'ים חריל'ף חז"ל פרק זה: "זהו מה אמרו (נדירים כב ע"ב) "אלמלא לא חטא ישראל לא ניתן להם אלא חמשה חמשי תורה וספר יהושע בלבד, שערבה של ארץ

ישראל הוא", שכן ארץ ישראל היא בחינת תורה שבעל פה, ואם כי לעיני נראה כי ארץ ישראל דומם בשאר הארץ, לאמתו של ובר אינו כי, שכן יש בתוכה תוכן של חיים ותובן של בחירה, כמו שבכתב יולא תקיא הארץ אתכם בטמאכם אותה ולא עוד אלא שלולא החטא היה הארץ מתגללה לפנינו בתורנה פועל, וכל אבן ואבן מותכח התחה מנות לנו פלאי תורה שבעל פה, כי עצמות הארץ תורה שבעל פה היא. ומאותר שארץ יstor תורה שבעל פה, בארץ ישראל, על ידי רבנו רבינו, שכן היה חיבור המשנה שהיא יstor תורה שבעל פה, בארץ ישראל, על כל התרומות וכל התנאים שדרום בכולם היו בארץ ישראל, ואבנם קורשתה של הארץ אינה מתגללה כי אם ידי כל ישראל... ומפני זה גם תורה שבעל פה אינה מתגללה וולת על ידי כח של כל ישראל הנכנסים בארץ". מפורטים אף דבריו של החותם בש"ת, י"ד סי' רל"ג "הנה כה

רבינו, יטיב בארעא דושוכא מלין לצד עילאה מלול ברוח נמכה, ואולי לבשינו הדרבים לארץ נכונה יתullo ותקדשו פי שניס בחכמה ובתבונה וברודע ובכל מלאה, ועל זיך זה העלה תלמוד בבלי על תלמוד ירושלמי אחר שנטבל שם והיתה הרוחה ברוך ובהלה". טוללה עצמת יש לה לארץ ישראל שהוא עלייה את הדברים אף כי האמורים בחו"ל לא יידע לבונן לעומך זה. בדורות אלה כתוב הראיה קוק באגדת תנגן בה כתוב מגילות מחשבים אל תלמידיו מרוז הגרים חריל'ף אשר בעיר הקדש ירושלים: "בטוחים הם שריפוי, שיגשנו ויפורחו ובבאמן אל הקורש יוסיפו פאר, ירומו ונישאו בחובכם מסני ארעה דחוכנא, ומצעון מקודש משבני עליון אור חדש עלייהם אייר". אותיותה העמימות של הארץ פועלות על משנת חכמים ומעלה אותם בזעם שלહודם נפש בהם עלי הארץ חיים.

²⁶. אין כאן מקום להאריך, אך עיין ישראל ותחייתו פיסקה ג, מידות ראייה אהבה יב.

27. יומא עג ע"א.
28. עין רשיי לבראשית כו, ה. ועוד שם ברמב"ז הקשור את שמירת המצוות וווקא לאرض ישראל.
29. דברים לג, ג.

30. האותיות אין במחוון כל' להעביר רעיון שלבד אללא זו שורשי מחשבות ואידיאליים שנשמרו של אוד מלאה מהם, על בן מעוי כי בשארם מדבר הוא מבין דבריהם חדשים שלא חשב עליהם קוודים וכו'.

31. מלשון המודרך המובא בתחילת וברינה: "זהה הקב"ה מבית בתורה ובורא את העולם". ההבטה הוא הייתה באותיות התורה.

32. המילה זו הווות בפסקה שלנו שבע פעמים: עין בימלון הרואה ערך זו, והדברים נגעים להבנת מהותה של הפסקה.

33. הקשור בין המצוות הוא קשור אורגאני-הרמוני, וככל קשור כוה גם בין המצוות מתקיימים עקרון הכוולתי, כשם שבוגר האדם בכל תא יש את הד.ג.א. של כל הגוף, וכל איבר כולל את כל האיברים כולם (עין סדור הרב בעל התニア תחילה שער נפיית אפיק), כך כל מעוזה כוללת את כל המצוות. וויקי כי אין כתיב י"ה"ר במצוות התלויות בה, אלא תריג' מכאן שאף המזוודה עצמה הכוללה בשאר המצוות אחירות בעוראה גנזה, תלואה בקיום בפועל שלה.

34. על האמונה נאמר "כל מצויה אמונה" (תהליט קיט, פ) ותבוקע אף הוא העמיד את כל המצוות על דאמונה (מכות כד ע"א).

יגלה או ר' משפט ד' בארץ בגבורה עליונה, השוללת כל מלחמה ובכל שפיכות דמים. משפט בני ישראל על לב אהרן – חמצית האותיות הנשמעות של כל ישראל, מאירה באורים ותומים, "בולטות או מצטרפות"⁴².

נסמת כל ייחד מישראל, מצות התורה, לימודה של תורה, החיים בארץ ישראל, העיפוי לשועת עם הארץ, המשפט, הכהנה וdomino של משה, נדרנים למסקנת אחת המתארת את ליבו של מלך הופעת רענן ה' וחכמו המתגלה באותיות קודש בכל אלה.

סדרי המלחמה של ישראל מסודרים אף הם על פי הסדר האלקי הזה, כאמור בಗמ' בברכות ג ע"ב:

כין שעלה עמוד השדר נכנסו חכמי ישראל עצמן, אמרו לנו אדונינו המלך, עמד ישראל עריכין פרנסת. אמר להם: לבו והתרנסו זה מוה. אמרו לנו אין הקומץ משביע את הארי ואין הבור מתמלא מהולתו. אמר להם: לבו ופשטו ידיכם בגדור. מיד יעצים באחיתופל ונמלכין בסנהדרין, ושואlein באורים ותומים. אמר רב יוסי: מי קרא? רכתי ואחרי אחיתופל בניהו בן יהוידע ואביתר ושר צבא למלך ייאב. אחיתופל – זה ייעץ, וכן הוא אומר ועצת אחיתופל אשר יעז ביוםיהם הרים כאשר ישאל (איש) בדבר האלהים; בניהו בן יהוידע – זה סנהדרין, ואביתר – אלו אורים ותומים, וכן הוא אומר: ובניהו בן יהוידע על הכרתי ועל הפלתי ולמה נקרא שם כרתי ופלתי? כרתי – שכורותם דבריהם, פلتוי – שמופלאים בדבריהם; ואחר כך שר צבא למלך ייאב.

סדר קבוע יש למלחמה, סדר המוכח מן הכתובים: ראשית יעצים באחיתופל – "אייה הדרך ילכו והיאך יציבו מכב ומשחת וטכסי' מארב מלחמה" (רש"י), כוח זה הוא כוחם הלאומי של ישראל (אלו הן אותיות הנשמה) שהוא חייב להתברר בראשית כל התהלהק. זה השלב הראשון. לאחר מכן יש מקום לביראת מכבם הרוחני של ישראל, את מטרות המלחמה ושאיית כוח פנימי למלחמה המחויבת אל הקורש ומוסרו (אלו הן האותיות שבמצוות, בתורה ובארץ), על כן "נמלכין בסנהדרין" – "נווטין ממן רשות כדי שיתפללו עליהם" (רש"י), "זגס היו בעלי עזה

בזהר כל מציה. תיבּ נגשחנו למציה לעשויה מתגדלות כל האותיות החיות שבמהותנו, אנו מתנדלים ומתקברים, מתעדים באור חיים והוויה עליונה, מפוארה ועשרה עושר חדש עולם, ובאזור תורה וויז חכמה. נוזרות עליינו אותן האותיות של מקורות התורה, ולעומתן מתגשאות אותיות החיים המלאות זיו ואור פנימי שבמהותנו, ותיסיס הרת עולם מהותה. עז חירות נעם, גבורה קדש ושושן עדניים, מתוך ברוחנו פנימה, ובכל היקום מתחדש אור וחים. העולם מוכרע על ידינו לזכות, על כל פנים מתוסף אור ווישר, רצון ושובע טוב פנימי. בארץ ישראל מתגדלות האותיות של נשמתנו³⁵, שם מחשיפות הן נהרה, יונקות חיים עצמים מזיו החיים של כניסה ישראל, מושפעות הן מסוד יצרתם המקורית בדור רוחה. אוירא דארץ ישראל ממעזיא את הגזול הדרען של אותיות החיים הללו, בזיו תפארה, בידידות נעימה ובגבירות רעם עלייה מלאה שפעת קודש, כל הכתוב לחים בירושלם³⁶. האיפה לראות בהדר ארץ חמה, השקיקה הפנימית לאرض ישראל מגדלה את אותיות הקודש, את אותיות החיים העצמיות היישראליות שבפנמיותנו ועוצמאותנו, היא מגדלה נдол רוחני פנימי, "אחד הנולד בה ואחד המרפא לאותה"³⁷, "ולציוון" אמר איש ויאש יולד בה, והוא יוננה עליין, ד' יספר בכתוב עמים, זה ילד שם סלה³⁸. – המשפט – העמוד האמצעי, שככל הטרקוץ עליו נשען, "משל למטרונה הזולכת ושיפוליה מכאן ומכאן, משפטים ואמצעיתה של תורה"³⁹, הם הם מהות החיים, "משפט בני ישראל"⁴⁰, מהות החפץ הנש망תי הספג בನשمت משה רוח אפנו אשר יקרו לו ד' צדקנו⁴¹, אשר

35. עין שפת אמרת דברים תרמ"ז.

36. שעיהו ד, ג, ועיין באבות דר' נתן פרק לא משנה ג, ושם – כל הדורות הן אותיות בספר שהקב"ה מראה לאדם הראשון.

37. כתובות עה ע"א.

38. הילים פז, ה.

39. על פי שמות רבה ל, ג.

40. שמות כה, ל.

41. עין רטמיחו בן, ו, שם נאמר על המשיח ("ויהקמוני לדוד עצה צדיק...") ולעומת זאת בירמיהו לנו, ש נאמר על ירושלים, ועל כן וזה "חפץ נשמי הสภาพ בנשمت משיח רוח אפנו... אשר יגלה או ר' משפט ד' בארץ בגבורה עליונה".

למחבאים במדבר. וירדופו אחריהם רבים ושיגום ויתנו עליהם עליון ויערכו עליהם מלחמה ביום השבת. ויאמרו להם רב לבם צאו ועשו בדבר המלך וחיו. ויאמרו לא נצא ולא נעשה בדבר המלך לחיל את יום השבת, ימיהרו לעשות אתם מלחמה. ולא ענו להם ולא השיליכו עליהם אבן ולא חסמו את המחבאים באמור נמות לנו בתמנו עדים לנו השמים והארץ כי بلا משפט תפסנו. ויערכו עליהם מלחמה בשבת וימתו הם ונשיהם ובניהם ומקניהם כאלו נפש אדים⁴³.

בעצומו של מעב זה עמדו בית חשמונאי

VIDU MATIYHO AOHOVII YIHAVALO UL'YHOM UD MAD. VIAMORO AISH AL DUREHO: AM NUSAHA COLONU BAASHR USHO AOHUNO VOLA NLAHOM BGIMUL UL NAFSHUNO VOL TORDUNO UTCHA MHDRA YIMHO OTTONO MUL PNI HAARZ. VIOUZO BIOM HHOA LAAMER: KL ADOM ASHER YIBOA ALINU LMLACHMA BIOM SHBATH, NLAHOM BO VOLA NMODA COLONU CASHER MTHO ACHINU BEMCHBAIM. AZO NASEF AL'YHOM KHAL CHSIDIM GBORIM CHIL MISRAEL KL HMTANDAV LTORAH. VECOL HEBODIM MPENI HAREUT CHBRO AL'YHOM VEHYO LHM LMSHUN. VYUDOMO CHIL VICO AT HDSHEIM BKAZFPM VAT HANSHIM HPOSHUEIM BHAMTEM VOSERIDIM NSO AL NGIM LHNATZEL (shem).

למען האמת, בתוך המצע זהה מסתתר בירור עמוק שעמד במחולקה בין הדואונים לבין האחוריים. מוסרי הנפש שמטרו עצם על השבת סברו כי אין היה לחיל את השבת ממש שמדובר בשעת השמד – אלו היווניים שאסרו על ישראל לשמר שבת, והוא רואים בחילול השבת לצורך התגוננות בחינת ניזחון. ואילו החשמונאים סברו כי לו ינהגו כך כל ישראל, ישמר העם כולם, וכך התקיים למשעה מחשבתם שם ה'. אמנם בית חשמונאי התעוור כאשר הגיע הדבר לידי סכנה קיומה של השורא⁴⁵, המסלל את הכוחות הלאומית' ביבטיהם החמורים, ערך להזדקק הביטוק השורא. היוונים הנו רעים מזהה: הנה ישראל שומרים על השבת, נעשה עימם מלחמה בשבת ולא יהיה לאיל ידם להшиб מלחמה שעודה. ואכן כך היה:

ונבורה" (תוט' הרא"ש). בטלב השלישי, אך ורק לאחר שעברו ישראל את כל הבירורים התלויים בהם, "שואלים באורים ותומים" – "אם צליחו" (רש"י). ואלו הן אותיות המשפט ומשיח). משמעו של התחלה הזה היא בחינת מצב הכוונה התורה שבעל פה של ישראל, האם ראוים וציריכים הם למלחמה. למלחמה של ישראל נורשים כל המרכיבים שלמדו בדרכי הראי"ה קו; מלחמת הרוחות בדמותם היישראליים, הלוחמים, כוחה של האומה, התורה והמשפט אשר חבורים בדרכם של הסנהדרין – "עיקר תורה שבעל פה", האורים והתומים, וכל זה תחת ממכלתו של רוח אפנו מישיח ה', דוד מלכא משיחא⁴⁶. ראשית – התכוונה הלאומית, שניית – תוכנות תורה שבעל פה התורנית, ולבסוף – שורשי נשמה ישראל באותיות האויס ותומים.

בית דין של חשמונאי – כוח המלחמה וכוח חידוש התורה
מוחומשים בכל מה שלמדו יכולים אנו לשוב לשאלתנו, מה סוד כוחם של בית דין של בית חשמונאי בקביעת חן לדורות עולם.

כוחו של האומה באותו זמן היה בכ' רע. מבחינה לאומיית הייתה האומה משועבדת תחת האימפריה היוונית. מבחינה רוחנית, ננטש מאבק רוחני לא עם היווניות בלבד אלא אף עם אחיזתה בחלקים לא מבוטלים באומה עצמה. היוונים חשו בעוראה אינטואיטיבית בחיבור המಯוד בין כוחם התורני של ישראל ובין כוחם הלאומי: "כתבו על קרן השור כי אין לכט חלק באלה ישראלי"⁴⁴. דוקא על קרן השורא, המסלל את הכוחות הלאומית' ביבטיהם החמורים, ערך להזדקק הביטוק השורא. היוונים הנו רעים מזהה: הנה ישראל שומרים על השבת, נעשה או ירדו רבים מבקשי צדק ומשפט אל המדבר לשבתם. הם ובניהם ונשיהם ומקניהם כי רבו הדעות עליהם. וינגד לאנשי המלך ולחליל אשר היו בירושלם בעיר דוד כי ירדו אנשים אשר עברו את מצות המלך

43. ע"פ זוהר בראשית פב ע"ב, והוא זה אשר נאמר עלי' בנביה "אשר יקראו ד' צדקה".

44. בראשית רב' ב, ד: ויקרא רב' יג, ה.

45. עיין בקהל הتور (הוזאת מפיizi קול הטור, תשנ"ד), פרק ב, אות יא ושם בהערה 13, ובאות פג.

מידית מצד האויב, ובאשר החלו במלחמה אפשר להדיחב אותה ולרדוף אחריו האויב עד כלותו.⁴⁷

גופה של המחליקת האם לראות בלימה בשבת שעת שמד או מלחמת מגן על האומה כולה, נוגע בשאלת החידוש שנתה חדש – הברק האלוהי – בנסיבות החשמוניים.⁴⁸ היכולת לצאת מן המבט התורני המוצמצם והואה במצב שעת שמד של הרבה מאריךדים, מבט שאינו נתון בהכרח לבחירה, אלא הוא חלק ממוגנה של דוד, אל המבט התורני הרחב, אל הלכות העיבור כולם, הוא בשלצמו מהוה חידוש במדרגת החיים פנימה.⁴⁹ חידוש זה מקבל פנים כפולות: החידוש ההבלתי, חידוש תורה שבعل פה בתוכני בית הדין של הכהנים, אנשי האתירות – "ירו משפטיך ליעקב ותורעך לישראל" (דברים לג, י), וחידוש עבאי-מלחמתי ביכולות של חלשים לגבור על גיבורים ושל מעטים לגבור על רבים ולשחרר את האומה מעולה של המלכות היוונית עד כדי "חוורה מלכות לישראל" יתר על מאתים שנה.⁵⁰ איןנו עריכים לאחסן מה קדם למה, זהו חידוש נשמה המופיע בתרת, רוח הגבורה והדרת להילחט,⁵¹ העוז להתקומם מול עצמה זו, וכוחה של תורה שבעל פה המחדשת חידוש עצום בהלכות אומה בארץ. אף עניין של האתירות עמד במרכזה של הנזירה היוונית, הנזכרת לעיל, לכתוב על קרן השור כי אין חלק באלה

עין מאמרי של הרב שלמה גורן, "לחימה בשבת לאור המקורות", מшиб מלחמה, א.

כלשונו של הראייה קוק בפתחומו לחודש כסלי: "הברק האלוהי שבנסיבות החשמוניים נחפוץ", כשיתקbezו לאבוקה אחת, "שוב לאגלוות", בשונה טמה שמברא הרב עווי קלבאים בספרו מגן יהוחם, נראה לנץ כי הראייה קוק רומי וכך-can למה שכתב בפרק ב באורחות

החשובה: "(התשובה) הפתאומית באה מתקן איזה ברק רוחני והגbens בנשמה... תשובה זו באה על ידי איזו הופעה של סמליה פנימית, על ידי איזו השפעה נשמה גודלה, שרואי לחפש את נתיבותיה בעמקי תעלומה". הדבר נוגן גם באומה כולה, כפי שארע בנסיבות החשמוניים.

כשם שהראייה קוק ורביה לבורו ביחס להיזור המכidea, בעיקר באיגרויות לדיבב".

כלשונו של הרמב"ם בהלכות חנוכה ג: "...עד שריהם עליהם אלה אבותינו והשעים מידם והציגים וגבורי בני חשמוני הכתבים הגוזלים והဟישו ישראל מידם והעמדו מלך מן

הכהנים והזורה מלכות לישראל לעוד מאותים שנה עד החורבן השני". חלק מרכבי בעין חנוכה וההلال נובע מחותמת מלכות לישראל ליותר ממאתיים שנים הבאות (כבוד שנים אלו כוללות שנים בהם היה מודול בין מלכי בית חשמונאי ורוכמים, אך עצם כוח המלכות שהתחדש בחנוכה עומדת בתוכנן בעל ערך רוחני ודורות).

על פי בבא מציעא קו ע"א תומ' ד"ה מתיב. עין עוזי: הרב עבי יהודה קוק, נתיבות ישראל ח"ב מאמר "צומר ט למידנית ישראל"; אוד לנתיבתי עמי ע.

ישראל. קרן שוד אינה מקום כל כך נוח לכתיבת ואך לא מהוה כל פידוטמי משובח, אלא היא מורה על החפש היווני בחקיקה על כוח תורה שבעל פה בבייטוי הלאומי, באותיות ישראליות ("כתבו לכם"), כי אין לנו קשר אל אלקינו, ח"ו.⁵² החידוש הזה, בבייטוי הלאומי-מלחמתי, נקשר בטבעת כה טבעית⁵³ עד שארע לו מה שארע להרבה "ニיסים טבעיים". באותה שנה בה עמדו ישראל על נפשם חשו כולם את גודל הנס, אך "לשנה אחרת קבוע ועשאים לימי טובים"⁵⁴. התקנה לא נקבעה באותה שנה, אלא בשנה לאחרת, בשנה הבאה נתעמעם אורו של הנס הטבעי של ניצחון המלחמה וחוזות המלכות, ועל כן היה צורך לקבוע במצוות חכמים את חגיגתו בכל שנה ושנה, מתוך האחיה בכוח הפנימי של הנס, הוא נס השמן.

ט. נס חנוכה – נס כפוא

בגופו של הנס אנו מוצאים גם כן את הכפילות של ביטויי תורה שבעל פה. מחד ניסא, הנס הגלוי הוא נס המלחמה המחדשת רוח גבורה ודעת בנפש הלוחמים המשמש דרומו אל כוח התורה הפנימי, אל הטהרה הפנימית של הכהונה, המחדשת בתום קדושתה – בהברכת ברק נשמתי, חידושי תורה, עד לכתיבת שם שמיים על השטרות.⁵⁵ מתוך הכרת הערך של החיים היישראליים הנורמליים בארץם.

אנו מודים על נס המלחמה אך יודעים כי יסודו נעוץ בכוח תורה שבעל פה הפנימית⁵⁶, על כן אנו מבקשים בכל שנה ושנה לזכות להדרה הנשמטה ולהידוש

52. עוד, יש לבחון את הקשר בין עניין זה לבין הדצון לתרגם את התורה יוונית, עיין: הרב עוזי קלבאים, באר מנד ירחם, עמי מג-טו.

53. עיין: הראייה קוק, ישראל ותחיתו יב: אגרות ראייה חלק ג אגרת תשאג. הרב עבי יהודה קוק,

עמ' צבי אגרתנו.

54. לשון תפילה "על הנסים".

55. ראש השנה ייח ע"ב.

לכן כשות' לשוואים "מאי חנוכה", בולם מהו היסוד הפנימי של ההג', תשובה מה תהא דוקא תיאוד נס פך המשמן ולא נס המלחמה.

של תורה אפילו במצבים הקשים ביותר שהגלוות העיצה בפנינו, התחולל מהפן פנימי ועמה גבורה חדשה⁶², גבורה מלחמתית של ממש – גבורה כיבושה של ארץ ישראל והפרחת שטחוטיה. ועתה חוזר מחדש החיבור שבין ביטוייה הבפואים של תורה שבعل פה:

פנשתי הבוקר את הרב יעקב לבנון, והוא אמר: "אני עוד לא יכול להשתחרר. בסוכות האחרון דודר בא לבקר אותה בסוכה, ודפק על השולחן ואמר: 'למה אתם לא מחדשים מספיק בתורה? מאיפה אתם הושבים אני יכול לחת את הכהן לחודש בעבאיות' מהחידושים שמחדשים בבית המודרך. תחדרו חידושים, תכתבו עוד ספרים, תנגידו דברים שהאוון לא שמעתם, ואו אני אוכל להמציא עוד שיטות חדשות לתפוס מחייבים'. כך הוא הבין, זאת התובנה שלו מאיפה נובעת העבאיות הישראלית. פעם מישחו אחר ספר לי על פורמים. הוא נכנס אליו הביתה, וישבו שם תלמידי חכמים, ודודר אמר להם: "אני דורש מכם, אתם צעירים למדור הרבה תורה כל היום וכל הלילה ולהחדש חידושים, ולהאיר אור גדול כי כל מה שנאנחנו עושים זה רק מכוחכם. זה רק בזוכתכם ובכוח מה שאתם עושים".⁶³

אכן, ניתן לומר בדורנו כי ביום בו מתחדשים חידושים בבית המדרש, זה ילי מתקבל כוחות להילחם מלחמות בהגנה ובכיבוש. ביום בו עוזי מחדש חידוש עבאי, נהירות המשמעות בבית המדרש יותר ויותר.

נסכם לימודנו זה ברורים שכותב רבנו הרב עבי יהודה קוק, שככל הדברים שנלמדו כאן אינם אלא בחינת פירוש זוטא לדבידי:

בחג החנוכה אומרים וمبرכים הללו שלם, שהוא על נס של ארץ ישראל. באדרצנו זאת, ארץ חינו וקדשו, מופיעה שלימוטו ואחדותו של ישראל, של "מי בעמך ישראלי גוי אחד – בארץ". "ויברך" (שלמה) את כל קהילת ישראל", וכל הקהלה הוא "מלבואה חמת עד נחל מצרים" (מלכים א, ח, טה. הוריות ג ע"א).

62. עיין במאמרו של הראייה קוק, "גדול ונBOR", מאמרי ראייה, עמ' 130-127.

63. מתוך הספרו של הרב אל' סדן לאלים דורו וינברג הי"ד, מובא בתוך חוברת זיכרונות דודר בארץ" ח"א. הלימוד הזה נכתב ביום הוויכרון השלישי לדודר הי"ד והוא אף לעילו נשמהו.

מדרגת הציבור כולו, לזכות להתקדמות של ממש בהופעת כוח המלחמות הישראלית⁶⁴ עד סידור היחס הנכון בין כוחן של אומות העולם וכחם של ישראל⁶⁵.

ג. "זהיכו ציונו?"

כשהגמ' בשבת בג ע"א מבירתת ושאלת כיצד אנו מברכים על הדלקת הנר: "ויעונו להדליק נר של חנוכה", "זהיכן ציונו?" יש בידה שתי תשובות: "רב אויא אמר מלא תסור, רב נחמי אמר טאל אביך זקניך ויאמרו לך". התשובה הראשונה מבירתת את כחם של רבן בחיזועה של תורה שבעל פה, עד כדי כך שאנו מחשבים חידוש זה כמצווה אלהית – "אשר... ציונו". התשובה השנייה מבירתת את חכמת תורה שבעל פה הגנווה באומה כולה שמכוחה יכולים חכמים של כל דור חדש חידושים, תבונה זו שייכת לכל ישראל – אביך זקניך – ומתוכה⁶⁶ מתחדשת הופעת חיים כזו בצדיה התורני בקרוב רבן ותלמידיו – "אשר... ציונו".

יא. ביום חום כן בזמו היה

בדורותינו אלו, החלה להופיע גאותן של ישראל קמעא, ותחלת חידושו של תחליך הגוארה בהתחדשות הנשניתה בדור וגאולח⁶⁷. כמעט ברגע היסטורי אחד התהדרה בנפשות גבורה ישראלית שלא הכרנו שנות אלף⁶⁸. מתווך כל מה שהעצבר מכוחה של הגבורה הרוחנית והיכולת למסור את הנפש על קיומה

65. עיין עוד בדבריו של הראייה קוק במאמרי ראייה עמ' 259: "וכשהתעוררה הגבורה הממלכתית והשאיפה להרחבת והתרחבות המדינית התחילה להיבוט גליס, הייתה ההכרזה הראשונה חרות האומה".

66. עיין בפירוש הראייה קוק, עין איה שבת כא ע"ב, למחלוקתם של בית היל ובית שמאי בשאלת מוסיף וחולך או פוחת והולך.

67. עיין בדבריו הראייה קוק בעין איה על גمرا זו. במקומות רבים כתוב הראייה קוק כי יסוד כוח חידושי התורה של חכמים נובע מכוחה של האומה כולה, עיין למשל אדר היקר עם לטן, אנדרות הראייה אגרת קמט (ח"א עמ' קעד).

68. עיקר החידוש של הופעת הגוארה הוא בימדי הנשניתה, כלומר חידוש מדינת חיים בנסיבות של דורות הנגוארה. הולכת ומתחדשת הופעת חיים צבירית, הופעת חיים הטעבת היישוש של חיבור אמונה וחיבם, קודש וחול. עין אורות התחיה לבל, אגרת אם ומקורות רבים נוספים לכך בכתביו הרב. עקרון זה עומד כיסוד מאמר יזרו"ר בספר עקי"ב העזאן, ואcum".

69. ועוד שआתך, עמר, בוכה ומתמה על השתתפותם של חיליל' ישראל בפעולות הנירוש בתבל עזה ובצפון השומרון, עמוד ומתמה על נכונותם של רבבות חיליל' ישראל להיות שם כל השנים שקדמו ולמסור נפשם يوم יום להגנתה ובכיבושה של ארץ ישראל יוושבה.

כתרミותה של תורה, שהוא משיבת נפש, כן תמיותה של הארץ, שתיהן ייחד בתקף מתנתן האלוהית חיינו ואורך ימינו, בכל מלוון פרטיהן ודקדוקיהן. בתగבורתנו הנפלאה, המתגלית בענינו של נס ימי החנוכה, הכולן אחד את ברכת ד' בנצח ישראל ועווז אשר במערכות המלחמות של "מי במו" באלים ד", ובפנימיות האור אשר בתוך תוכו של מקדשו, כי לא אדם הוא להניחם, כמו ביוםיהם ההם כן בזמן זהה, מתוך דבקותנו המוחלטת של "עם זו ערתני לי תחילתי ספרו", של "הדבקים בד' אללהיכם חיים נולכם היום" וקיים לעוד לעולם, באחוות האלוהית השלמה, של הטבע והנס כאחד, אשר על כך הייתה מליצתו המיחודת של מרטן אבא הרב זצ"ל: "טב לਮיטב טן דוד" (יבמות קייח ע"א), כי טן הוא גם ראש התיבות של טבע-נס. ובmmo ביוםיהם ההם כן בזמן זהה הלא אנחנו, בדורם השם, עמוסים ומשופעים במערכות הנסים והנפלאות אשר בכוכניות מעשינו, נגד מאמעץ הרשותה התרבותית והמדינית של "להשכיחם תורהך ולהעבירם על חוקי רצונך", אשר מקומה איננו ניכר ולא חשוב ולא תופס במציאות התרבותית והמדינית, הלא ניכר וחשוב ותופס כל כך עדכה של ממשותנו התרבותית והמדינית והעצביות, גם בהשתלשלות אלה הנסים והנפלאות המסתפרים בספר "אשיהה בנפלאותיך", ועוד הרבה יותר מזה, גם ובויתר במלפאות הס"עתא-אדם-שמייא על לאוקמי ולאמרוי גידסא שלג, בהשתכללותו בכייתנו הרוחנית והחומרית, וכל תוקפו של קידוש השם אשר בהכרעת עיקר כוחה של מדינת ישראל, כי "די חפץ למען צדקו יגדיל תורה ואדריך". ומתוך בירורה של תודעתנו השלימה הזאת, בשלימות תורהנו ואדצנו, של כל לימודה וקיומה, תחוור ותחדש לנו, בתוכנו ומחובנו, העלהת ישועתנו כולה בתורה ובארץ, כי עולם ובשנים הקדומות, כמו ביוםיהם ההם כן בזמן זהה⁶⁴.

יה' למוד זה נר זכרון בהיכל ה' לכל שומעי הקול הפנימי הן בביטויו החורני - דביבות חיים בתורה ומחודשה, והן בביטויו הלאומי - בבניין עם וארץ ישראל בעת תחייתו החודשה. נר לרוגלינו זבריכם, ואור לנתיבתנו!

64. מתוך, התורה הנאלת חד עם' קעד. ע"ע אמרו של רבנו הרב עבי יהודה קוק, "חיל וחוון", לתביעות ישראל ח"ב, עמ' קמו. בספר דורש לציון, מדרש שלמה (ירושלים התש"ס), דורש ב"nar חנוכה ובנין ירושלים".